

Rektor med vetande
15 mars 2017

Pedagogisk utredning av läs- och skrivsvårigheter bland flerspråkiga elever

Pia Persson

Rådgivare SPSM

Föreläsningens innehåll

- Vad bör man tänka på vid utredning av flerspråkiga elever?
- Om pedagogisk utredning
- Flerspråkighet
- Läs- och skrivutveckling/svårigheter
- Utredning → åtgärder

Två stödinsatser

Extra anpassningar

- Stödinsats av mindre ingripande karaktär

Pedagogisk utredning

Särskilt stöd

- Mer omfattande och varaktig karaktär

... och andra utredningar

Pedagogisk utredning

Psykologutredning

Logopedutredning

(Medicinsk utredning)

en diagnos kan
fastställas

Beror elevens läs- och skrivsvårigheter
på att svenska är ett andra språk?

Eller är det dyslexi?

Läs- och skrivsvårigheter

Var ligger svårigheten?

Orsaker till svårigheten?

Hur kan vi åtgärda?

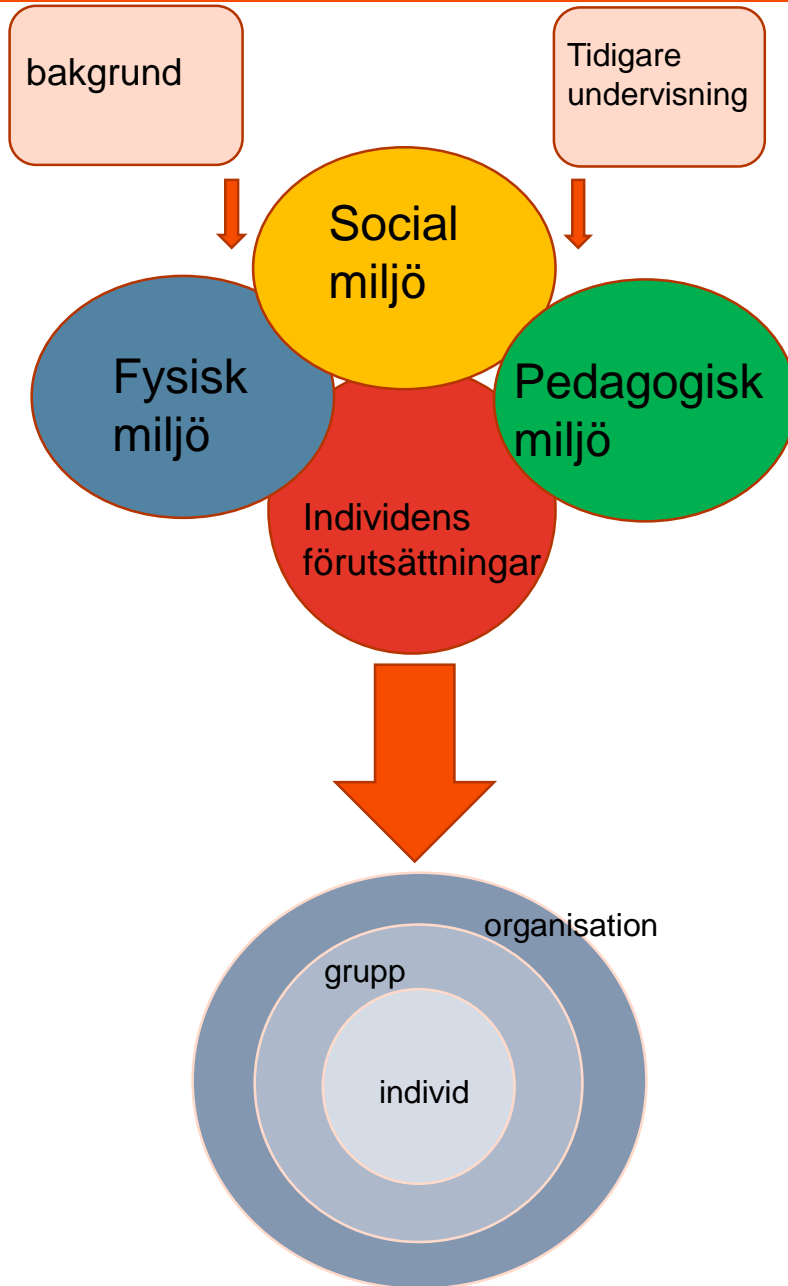
Kartläggning

slutsats

åtgärder

SPSM's: Pedagogisk utredning av läs- och skrivsvårigheter/dyslexi

<https://www.spsm.se/funktionsnedsattningar/las--och-skrivsvarigheterdyslexi/pedagogisk-utredning-av-las--och-skrivsvarigheterdyslexi---ett-stodmaterial/>

Pedagogisk utredning av läs- och skrivsvårigheter och dyslexi (SPSM)

- Bakgrund
- Problemformulering
- Vad fungerar bra i undervisningen?
- Elevens uppfattning, läsvanor och självinsikt
- Vårdnadshavarnas uppfattning (läs och skrivsvårigheter eller i familjen, språkutveckling, syn och hörselproblem)
- Kartläggning av den pedagogiska miljön
- Kartläggning på gruppnivå
- Utredningsmaterial (kartlägningsverktyg eller test)
- Övrigt, observationer information från pedagoger
- Redovisning av resultat
- Sammanfattning av analys
- Slutsats
- Förslag till åtgärder

Kartläggning av flerspråkiga elever

Båda språken (eller alla)

HUR?

Modersmåslärare

Flerspråkighet

- Flerspråkighet är en resurs snarare än ett problem
- Elever med utländsk bakgrund- nyanländ
- Modersmålet har betydelse för språk- och begreppsutveckling på det nya språket
- Språkutveckling sker i interaktion med andra
- Scaffolding (stöttning)

Ordförråd

- ca **8000–10000 ord** vid skolstart
- skillnaderna beroende på barnens **språkmiljöer**
- Under skolåren tillägnar sig de enspråkiga barnen med svenska som modersmål ca **3000 ord per år**.
- De flerspråkiga barnens **ordförråd oftast mindre** i sitt andraspråk
- Elever som **inte förstår** de ingående orden i en text kommer **till korta**.

C Liberg

Tid för tillägnandet av ett andraspråk

Ankomstålder	Genomsnittlig tidsåtgång för andraspråktillägnande och infödd nivå i skolans läsämne
5 – 8 år	3 – 8 år
8 – 11 år	2 – 5 år kan oftast läsa och skriva på sitt modersmål
12 – 15 år	6 – 8 år höga krav i skolan

Flerspråkighet

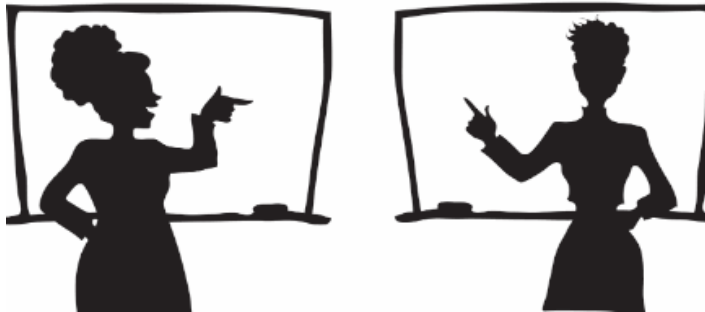
Exempel på kodväxling

- Si tu eres puertoriquento **your father is a puerto rican you should at least** de vez en cuando **you know** hablar español
- Om du är puertorican, **din far är puerto rican, så bör du i alla fall** då och då **vet du** tala spanska

Flerspråkighet

- Kartläggningar av elevernas språk på båda språken
- Förståelse av språkspecifika drag
- Förståelse för kulturella skillnader

Modersmåslärarna har en nyckelroll

Flerspråkighet och språkstörning

- Viktigt att skilja mellan bristande exponering för svenska och språkstörning
- Nödvändigt att göra en bedömning även av modersmålet
- Flerspråkighet orsakar **ALDRIG** en språkstörning eller dyslexi

Flerspråkiga barn med läs- och skrivsvårigheter

- Svårare att lära sig läsa på vissa språk?
 - Transparenta språk (ytortografi)
 - Opaka språk (djuportografi)
- Samband första- och andraspråk

Flerspråkiga barn med läs- och skrivsvårigheter

- **Överidentifiering:** Dyslexi identifieras hos en individ som inte har dessa svårigheter.
- **Underidentifiering:** Dyslexi identifieras inte hos en individ som faktiskt har dessa problem.

(Hedman)

Exponering av språken

- Svenska språket
- Modersmålet
- Andraspråk

- Språkliga domäner

Liv Böyesen

- **Olika språkljud i modersmål och andraspråk**
 - kan ge misstanke om fonologiska svårigheter
- **Olika skrift och stavningssystem**
 - kan ge intryck av läs- och skrivsvårigheter
- **Skillnader i grammatiska strukturer**
 - kan ge misstanke om grammatiska problem
- **Begränsat ordförråd**
 - kan ge misstanke om problem att resonera
- **Socio-emotionella reaktioner**
 - kan ge misstanke om problem utanför skolan, när orsaken kan vara knutet till skolvardagen

Elevens bakgrund

- Hur har elevens språkutveckling sett ut?
- Tidigare skolgång?
- Vilka språk kan eleven? Vilket har varit skolspråket?
- Elevens erfarenhetsvärld, intressen?

Att socialiseras in i skriftens värld

- Högläsning för små barn
- Att uppleva texternas värld
- Att förstå skriftspråkets uppbyggnad
- Att ha vuxna i sin omgivning som läser och skriver
- Tillgång till litteratur
- Att se skriftspråk i sin omgivning
- Låtsas läsa- låtsas skriva
- Att förstå poängen med att kunna läsa och skriva

Skillnader mellan talat språk och skriftspråk

Talat språk

- Närhet mellan personer - här och nu
- Korrigeringar direkt
- talspråk- riktigt, de e, shokla
- Dialekt
- Flyter på oavbrutet

Skriftspråk

- Distans mellan personer – över tid och rum
- Skrivet ord finns kvar
- Skriftspråk- riktigt, det är, choklad
- Riksspråk
- Skrivkonventioner, syntax, skiljetecken, stavning

Läsningens olika syften

LÄRA

Vad gör vi när vi läser?

- Tolkar tecken
- Kopplar grafem till fonem
- Avkodar ord
- Kopplar ord till mening
- Mening till sammanhang
- Kopplar till tidigare erfarenheter
- Övervakar vår läsning- förstår om vi förstår eller förstår om vi inte förstår

The simple view of reading

		Förståelse	
		+	-
Avkodning	+		Svårt med läsförståelse
	-	Dyslexi	Blandade svårigheter

Dyslexi

Definition:

- Svårigheter i ordavkodning och/eller ordigenkänning

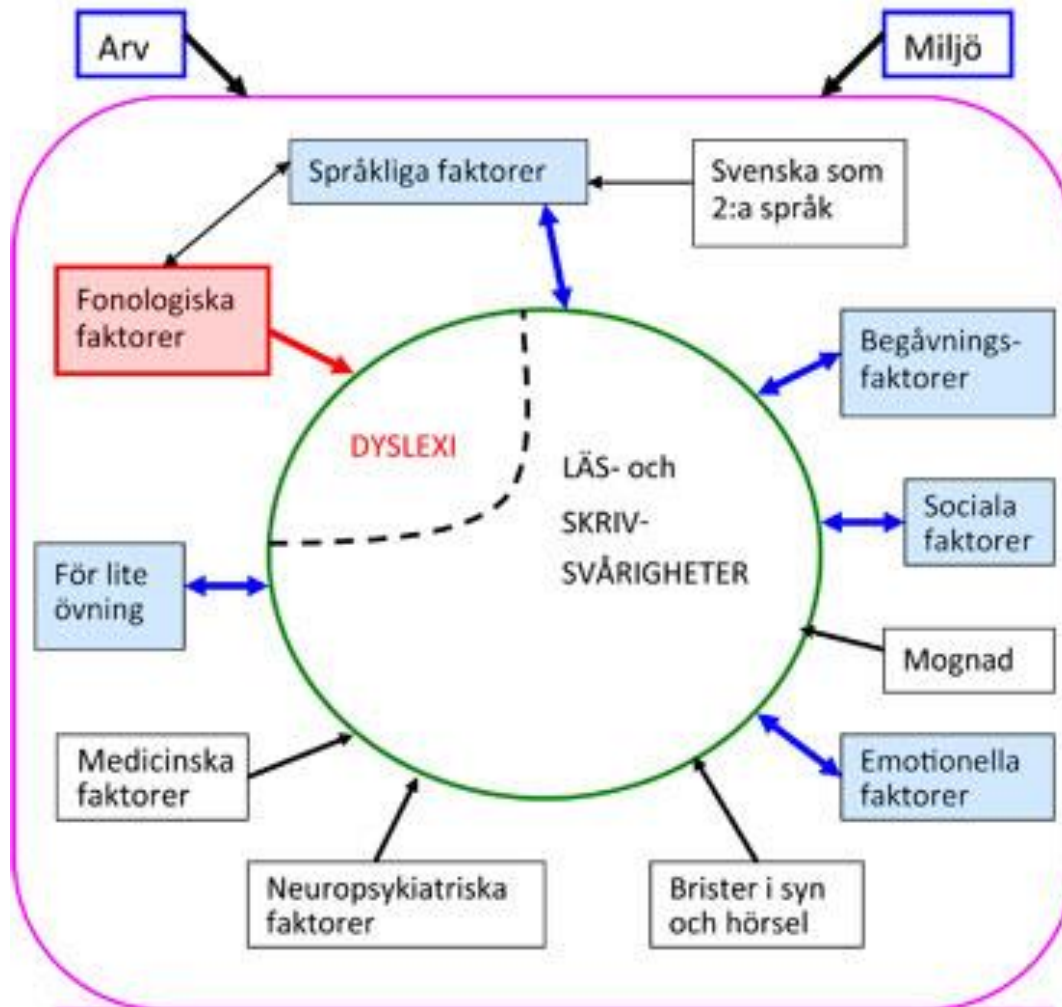
Typiska drag

- Svårigheter med sambandet tecken-ljud
- Förväxlingar minimala par: p-b, v-f, g-k
- Svårigheter med ljudstridig stavning
- Svårt att läsa långa ord
- Långsam läsning

Påverkan på läs- och skrivutveckling

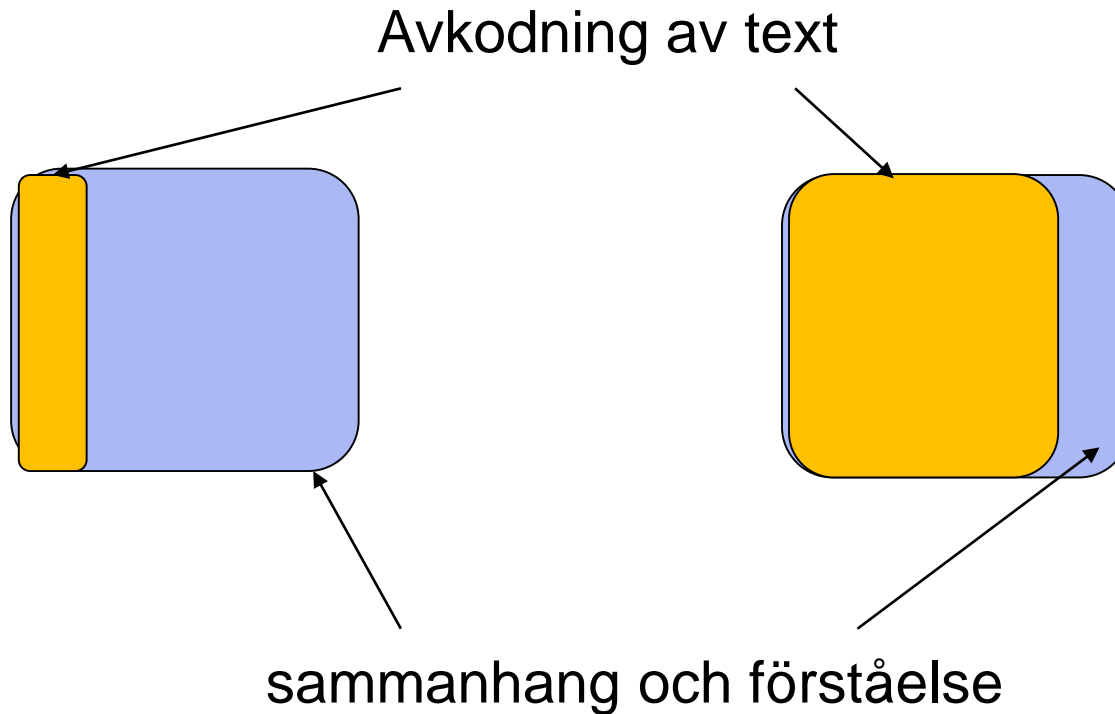

Skrivsvårigheter

- Hantverket inte automatiserat
 - forma bokstäver - koppling ljud och bokstavstecken - stavningsregler- ljudstridig stavning – interpunktion
- Begränsat ordförråd
- Bristfällig syntaktisk förmåga
- Begränsat arbetsminne
- Svårigheter med att föreställa sig mottagarens villkor
- Svårigheter med uppmärksamhet och koncentration
- Bristfällig uppgiftsorientering

Hur används uppmärksamheten?

Pedagogisk utredning av svenska språket och modersmål

- Bakgrund
- Problemformulering
- Vad fungerar bra i undervisningen?
- Elevens uppfattning, läsvanor och självinsikt
- Vårdnadshavarnas uppfattning (läs och skrivsvårigheter eller i familjen, språkutveckling, syn och hörselproblem)
- Kartläggning av den pedagogiska miljön
- Kartläggning på gruppnivå
- Utredningsmaterial (kartlägningsverktyg eller test)
- Övrigt, observationer information från pedagoger
- Redovisning av resultat
- Sammanfattning av analys
- Slutsats
- Förslag till åtgärder

Var ligger svårigheten?

Åtgärder

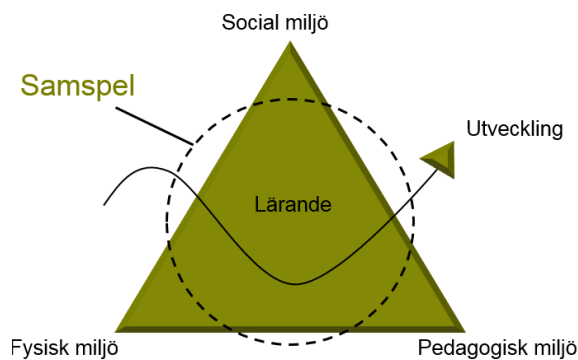
- Bakgrund
- Problemformulering
- Vårdnadshavarnas uppfattning, ärftliga faktorer, språkutveckling, syn och hörselproblem
- Observationer och information från pedagoger

- Elevens uppfattning, läsvanor och självinsikt
- Vad fungerar bra i undervisningen?

- Kartläggning av lärmiljön- fysisk, pedagogisk och social miljö
- Kartläggning på gruppnivå

Kartläggning av individens förutsättningar- val av verktyg eller test??????

Redovisning av resultaten- individuella förutsättningar

- Allmän språklig förståelse (hörförståelse, ordförråd, artikulation, muntlig framställning mm)
- Fonologisk medvetenhet
- Ordavkodning
- Läsning- läshastighet, läsförståelse, övervakning av sin läsning
- Skrivning- rättstavning, interpunktion, sammanhang
- Övrigt – sekvensminne, ordmobilisering

- Sammanfattning och analys
- Slutsats
- Förslag på åtgärder

Förslag till åtgärder

- På organisationsnivå
- På gruppnivå
- På individnivå
- Alternativa verktyg
- Provsituationer
- Information till övriga lärare
- Övrigt

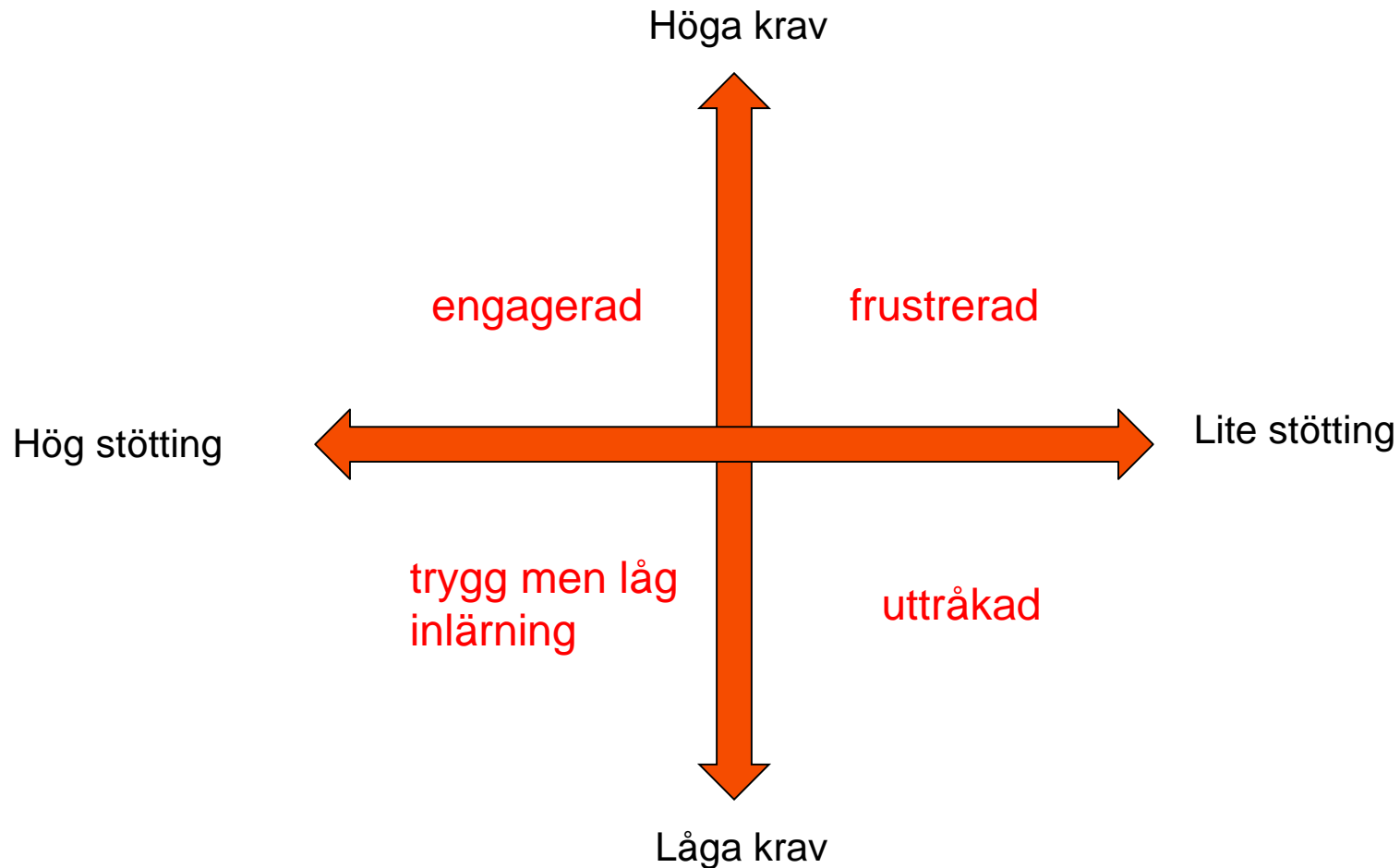

Samarbete- organisationsnivå

- Vilka pedagoger samarbetar?
- Vilka kompetenser finns?
 - läs- och skrivutveckling/svårigheter
 - andraspråkutveckling
 - Modersmål
- Vilken attityd råder?

Stöttning

Det är inte hammaren som bygger
huset utan den som håller i hammaren.

dreamstime.com

Det finns många verktyg och olika
material att bygga ett hus med, det
viktiga är att man har kunskap och
konstruktion och vad som passar för
olika syften.

Tack!

Pia.persson@spsm.se